

Der næst behandles fascismens sociologi: Hvilke befolkningsgrupper var det især der sluttede op bag de fascistiske bevægelser? Endelig fremlægges uddrag af en række forsøg på at indkredse begrebet fascisme og forklare det i en tids- og samfundsmæssig sammenhæng.

1. Benito Mussolini: „Fascismens politiske og sociale doktrin“, cit. Eugen Weber: „Varieties of Fascism“, New York 1964, s. 148.
2. Oswald Mosley: „The Greater Britain“, cit. Weber, anf. arb., s. 170.
3. Frits Clausen: „Ikke Konservativ – men National-socialistisk“, DNSAP, Slagelse, 1934, s. 11.
4. Adolf Hitler: „Min Kamp“, Hagerup, Kbh. 1934, s. 188.

1. Fascismens ideologi

BENITO MUSSOLINI

– Om den fascistiske lære

Fra: *Benito Mussolini: „Der Fascismus. Lære und Grundgesetze“, Rom 1935.*

Fascismen som filosofi

Fascismen er, som alle befastede politiske opfattelser, både praksis og teori; en handlemåde i hvilken der er en iboende lære og en lære, der er opstået ud fra et givet sæt af historiske kræfter, og som står i forbindelse med disse kræfter og påvirker dem indefra. Fascismen er med andre ord i sin form afhængig af de tids- og stedmæssige forudsætninger, men har samtidig også et idé-indhold, der giver den værdighed af højere sandhed inden for idéhistorien ...

Der findes ingen statslære, som ikke også fundamentalt er en livsanskuelse. Den er filosofi eller intuition, et tanke-system, som ytrer sig i en logisk konstruktion eller begrænser sig til at være et syn, en tro. Men den er altid, eller vil i det mindste tendere mod at være, en organisk opfattelse af verden.

Åndelig lære

... Verden er for fascismen ikke den materielle verden, som viser sig på overfladen, i hvilken mennesket er et individ afsondret fra alle andre mennesker, der eksisterer for sig selv og efter naturløvene instinktivt tilskyndes til et liv i egenkærlig og kortfristet nydelse. Fascismens menneske er på én gang folk og fædreland; en lov, der forener mennesker og generationer i én overlevering og én mission, der fjerner trangen til at leve et liv i nydelsens snævre cirkel og i stedet forpligtet til et højere liv frigjort fra tidens og stedets bånd; et liv, i hvilket mennesket gennem selvopofrelse, gennem at ofre sine egne interesser, ja selv gennem døden, virkeliggør den helt igennem åndelige eksistens, som udgør dets menneskeværd.

Positiv opfattelse af livet som kamp

Fascismen er med andre ord en åndelig lære, opstået i forbindelse med dette århundredes almindelige reaktion mod det 19. århundredes slappe og materialistiske positivisme. Antipositivistisk, men positiv: ikke skeptisk, ikke agnostisk, ikke pessimistisk og ikke passivt optimistisk som det er sædvanen i de fuldstændig negative anskuelser, der flytter tilværelsens midtpunkt uden for mennesket, som ved sin fri vilje kan og bør skabe sig sin egen verden. Fascismen ønsker et handlekraftigt menneske ... den opfatter livet som en kamp, den mener mennesket bør skabe sig et liv, som er det værdigt, således at det først i sig selv skaber redskaberne (fysiske, moralske eller intellektuelle) der kan bygge det op. Alt gælder både for det enkelte menneske, for folket og for menneskeheden.

Mod den historiske materialisme og klasseskamp

... Fascismen er den fuldstændige fornægtelse af den lære, som dannede grundlaget for den pseudovidenskabelige socialisme eller marxisme: læren om den historiske materialisme, ifølge hvilken den menneskelige civilisations historie kun skulle kunne forklares ved de forskellige sociale gruppers indbyrdes interessekonflikter og ved ændringer i produktionskræfterne. Ingen vil bestride, at økonomiske kendsgerninger – opdagelse af råstoffer, nye arbejdsmetoder, videnskabelige opfindelser – er af betydning. Men det er vanvidt at påstå, at de er tilstrækkelige til at forklare den menneskelige historie således at alle andre faktorer udelukkes: fascismen tror stadig på hellighed og på heltemod, dvs. på handlinger, som ikke påvirkes af nogen økonomisk bevæggrund.

Fornægtelsen af den historiske materialisme, ifølge hvilken menneskene i det historiske forløb kun bliver skikkelser, der kommer op til overfladen og forsvinder igen, mens de sande drivkræfter arbejder i dybet, fører til afvisningen af en stadig og uundgåelig kamp mellem klasserne – en naturlig følge af denne økonomiske historioepifattelse – og især til afvisning af klassekampen som udslagsgivende årsag til sociale omvæltninger. Så snart disse to grundprincipper i socialismen har fået deres grundskrud, bliver den reduceret til den urgamle sentimentale stræben efter et socialt fællesskab, hvilket de dårligst stilledes lidelser er lindret. Men her forkaster fascist

cismen forestillingen om en økonomisk „lykke“, der ved socialismen næsten automatisk skulle kunne virkeliggøres på et bestemt punkt i den økonomiske udvikling og sikre alle mennesker maksimal velstand. Fascismen forkaster den materialistiske opfattelse af en mulig „lykke“ ... Den vender sig imod ligningen velstand = lykke, som ville forvandle menneske til dyr, der kun havde tanke for ét: at mæske sig; hvorved menneskelivet formædres til et blot og bart, vegetativt stade.

Mod de demokratiske ideologier

Efter socialismen knuser fascismen alle de demokratiske ideologier, både med hensyn til deres teoretiske forudsætninger og deres praktiske anvendelse ...

... Man kan beskrive det demokratiske system således: et system i hvilket man fra tid til anden indgiver folket den illusion, at det bestemmer, mens den virkelige og virksomme magt ligger hos andre, ofte uansvarlige og hemmelige kræfter. Demokratiet er et styre, ikke med én men med mange konger, der ofte er mere selvrådige, despotiske og ødsle end en enkelt konge, selv om denne var en tyrann ...

Den demokratiske løgn

*Fascismen forkaster demokratets forvrøvede konventionelle løgn om politisk lighed, den kollektive uansvarlighed og myten om lykken og det ubegrænsede fremskridt. Men hvis demokrati kan opfattes anderledes, dvs. hvis demokrati betyder, at folket ikke fortrænges til statslivets yderste udkanter, så kunne fascismen af denne hogs forfatter også forklares som „organiseret, centraliseret, autoritært demokrati“.

Fascismen fører ikke tilbage

Den fascistiske fornægtelse af socialismen, demokratiet og liberalismen må dog ikke forlede til den tro, at fascismen vil føre verden tilbage til tilstanden før 1789, et årstal, der står som indledningsåret til det demokratisk-liberale århundrede. Man bevæger sig ikke baglæns ... Enevældens dage er forbi, ligesom kirketilbedelsen, de feudale privilegier og det strengt lukkede kastesystem. Den fascistiske magtopfattelse har ikke noget at gøre med politistaten. Et

parti, som styrer en nation i dens helhed er noget nyt i historien. Sammenligninger er umulige. Fascismen tager, hvad der endnu er af væsentlig værdi fra ruinerne af de liberale, socialistiske og demokratiske doktriner. Den beholder, hvad man kunne kalde historiens prøvede kendsgerninger og forkaster alt det øvrige, nemlig forestillingen om en lære, der kan tjene enhver tidsalder og ethvert folk ... Hvis der 19. århundrede har været den enkelte (liberalisme betyder individualisme) så står dette som kollektivets, det vil sige som statens århundrede. Det er ganske logisk, at en ny lære kan benyttes de endnu livsduelige elementer i andre lærer. Ingen lære kan gøre krav på at være fuldstændig "oprindelig". Den er, om også kun i historisk henseende, forbundet med tidligere og fremtidige anskuelser. Enhver lære stræber efter at føre menneskenes virksomhed henimod et bestemt mål, men menneskenes virksomhed virker tilbage på læren, ændrer den, tilpasser den nye omstændigheder eller gør den forældet. Læren må altså ikke være en talevævelse, men en livsanskuelse. Herfra hidrører fascisismens pragmatiske karakter, dens vilje til at bestå, dens ønske om magt, dens stillingtagen til "vold" og dennes værdi.

Statens værdi og opgave

Den fascistiske læres hovedprincip er opfattelsen af staten: dens væsen, dens opgave, dens mål. Staten er for fascismen det absolutte, over for hvilket enkeltmennesker kun er relative.

Mennesker og grupper kan kun forstås inden for staten. Den liberale stat leder ikke spillet og massernes materielle og åndelige udvikling, men indskrænker sig til at notere resultaterne. Den fascistiske stat har en egen selvbevidsthed, den har en vilje, derfor betegnes den som en "etisk stat". I 1929 sagde jeg ved det første møde i anledning af regimets 5-års jubilæum ... "Staten, som fascismen forstår og gennemfører den, er et åndeligt og moralsk fænomén, fordi den virkeliggør folkets politiske, retslige og økonomiske tilstand, og denne tilstand er i sin opståen og udvikling et åndeligt udtryk. Staten sørger for den indre og ydre sikkerhed, men den er også vogter og bærer af folkesjælen, således som den har dannet sig i århundredernes løb gennem sprog, sæder, skikke og religion. Staten er ikke kun nutid, men også fortid og fremfor alt fremtid. Den overskrider den individuelle tilværelses grænser og repræsenterer

folkets iboende samvirktighed. De former, hvorunder staten åbenbarer sig, veksler, men nødvendigheden består. Det er staten, der hos de enkelte former de borgelige dyder, gør dem deres opgave bevidst, fører dem til enhed, den bringer deres krav om retfærdighed i overensstemmelse med hinanden, den formidler resultaterne på verdensskabens, kunstens, juraens og den menneskelige solidaritets område; den hæver menneskene fra det primitive stammeliv til det højeste menneskelige udtryk for magt, til imperium; den bevarer igennem århundreder navnene på dem, der døde for dens ukraenkkelighed skyld eller for at følge dens love; den tjener til eksempel og berømmer for de fremtidige generationer de felt herrer, som uvidede lande, de store ånder, der har kastet glans over det. Når statens bærende tanke svækkes, og de opløsende og centrifugale kræfter fra individer og grupper er fremherskende, så går folkene forfalder imøde" *Organisk udvikling*

Statens enhed og kapitalismens modsætninger

... Den fascistiske stat er et enestående og originalt fænomen. Den er ikke reaktionær, men revolutionær i den forstand, at den kommer løsningen af visse almene problemer i forkøbet. Disse problemer synes også at være kendt andre steder: på det politiske område gennem partiernes splittelse, parlamentarismens magtfordrejninger, forsamlingsernes uansvarlighed; i erhvervslivet gennem arbejder- og arbejdsgiverorganisationernes stadig mere omfattende og betydningsfulde faglige funktioner, gennem deres tvistigheder og overenskomster; på det moralske område gennem nødvendigheden af at opretholde orden og disciplin og af at adlyde fædrelandets moralske love ...

Den fascistiske stat har gjort krav på indsigt med erhvervslivet. Gennem de korporative, sociale og opdragende institutioner, den har oprettet, når statens bærende ide ud til landets yderste afkroge; alle landets politiske, økonomiske og åndelige kræfter bevæger sig i deres respektive organisationers rammer inden for staten. En stat, der støtter sig på millioner af mennesker som anerkender den, føler sig overens med den, og er parat til at tjene den, er ikke en middelalderlig herskers tyranniske stat. Den lader sig ikke sammenligne med de absoluttistiske stater, hverken før eller efter 1789. I den fascistiske stat er individer ikke udslettet, men snarere

mangedoblet, ligesom en soldat ikke gøres ringere i et regiment, men mangedobles ved antallet af sine våbenbrødre. Den fascistiske stat bringer orden i landet, men den lader tilstrækkelig plads tilbage til enkeltpersonerne; den har indskrænket de unødvendige og farlige friheder, men bibeholdt de væsentlige friheder. På dette område kan alene staten og ikke den enkelte bestemme.

ADOLF HITLER

— Om den sande idealisme

Fra: „*Min Kamp*“, *Kbh. 1934, I, s. 306 ff.*

... Viljen til at leve er subjektivt betragtet lige stor overalt og kun forskellig i sin udtryksform. Hos de allerførste levende væsner går selvoeholdelsesdriften ikke ud over omsorgen for jæg'et. Egoismen, som vi kalder denne egenskab, går her så vidt, at den endog omfatter selve tiden, således at øjeblikket kræver alt og ikke vil unde de kommende tider noget. Dyret lever i denne tilstand kun for sig selv, søger kun æde til at stille den øjeblikkelige sult og kæmper kun for sit eget liv. Men så længe selvoeholdelsesdriften ytrer sig på denne måde, mangler ethvert grundlag for dannelsen af et samfund eller endog den mest primitive form for familie. Selvfællesskabet mellem han og hun — udover paringen — kræver en forøgelse af selvoeholdelsesdriften, idet omsorgen og kampen for jæg'et udstrækker sig til den anden; hannen søger også tit æde til hunnen, men for det meste søger de begge føde til ungerne. Den ene kæmper næsten altid for at beskytte den anden, således at man her træffer de første, omend uendelig primitive former for offervilje. Når dette sindelag strækker sig ud over den snævrere familieramme, opstår forudsætningen for at danne større sammenslutninger og til sidst formelige stater.

Hos de laverestående mennesker findes denne egenskab kun i meget ringe omfang, så at man ikke når videre end til at stifte familie. Jo mere man er rede til at tilsidesætte rent personlige interesser, des mere stiger også evnen til at stifte mere omfattende samfund.

Denne opofrende vilje til at give et personligt arbejde og, hvis

det behøves, sit eget liv for andre er stærkest udviklet hos arieren. Hans åndelige egenskaber er i og for sig ikke så store, men derimod hans beredvillighed til at stille alle sine evner i samfundets tjeneste. Selvoeholdelsesdriften har hos ham nået den ædleste form, idet han villigt tilsidesætter sit eget liv til fordel for samfundet og, når øjeblikket kræver det, også ofrer sit liv.

Årsagen til ariens kulturdannende og opbyggende evner ligger ikke i hans intellektuelle egenskaber. Hvis han kun havde disse, ville han blot virke ødelæggende, men på ingen måde organiserende. Enhver organisations inderste væsen beror nemlig på, at den enkelte giver afkald på at forsvare sin personlige mening og sine interesser samt ofrer begge dele til fordel for et større antal mennesker. Først ad en omvej over dette samfund får han så sin del igen. Nu arbejder han ikke længere umiddelbart for sig selv, men indordner sig og sin virksomhed inden for helhedens rammer, ikke blot til egen, men til alles fordel. Den vidunderligste forklaring af dette sindelag giver ordet „arbejde“, hvorved han på ingen måde forstår en virksomhed til livets opretholdelse, men kun et virke, som ikke modarbejder almenhedens interesser. I modsat fald betegner han menneskenes virke som tyveri, åger, rov, indbrud osv., hvis det kun står i selvoeholdelsesdriftens tjeneste uden hensyn til samfundens ve og vel.

Denne tænkenåde, som lader jæg'ets interesse træde i baggrunden af hensyn til samfundets bevarelse, er virkelig den første forudsætning for al ægte menneskelig kultur. Kun ud fra den opstår alle menneskehedens store værker, som indbringer deres skabere en ringe løn, men skænker efterverdenen den største velsignelse. Kun ud fra den kan man fatte, hvordan så mange formår at udholde et kummerligt liv i hæderlighed, der sikrer samfundet grundlaget for dets eksistens. Enhver arbejder, enhver bonde, enhver opfinder, embedsmand osv., som arbejder uden nogen sinde selv at kunne nå til lykke og velstand, er en støtte for denne ophøjede idé, selv om den dybere betydning af hans handlinger altid vil være skjult for ham.

Men hvad der gælder for arbejdet som grundlag for menneskets ernæring og ethvert menneskeligt fremskridt, passer i endnu højere grad på beskyttelsen af menneskets liv og kultur. Kronen på al offervilje er at give sit eget liv hen til fordel for samfundet. Kun derfor hindres det, at menneskehænder omstyrter det, menneske-